

# Litteratur



JAN-OLOF SUNDELL:

## Vad är Moderat samhällssyn?

Debattböcker av politiskt ideologisk karaktär är inte så vanliga på borgerligt håll här i Sverige. Det är därför mycket lovvärt när tre ledande personer inom HUF (numera MUF) Anders Arfwedson förbundssekreterare, Anders Björck ordförande, och Hans Sandebring tidigare förbundsombudsman numera administrativ assistent till Yngve Holmberg, gemensamt presterat en skrift med den anslående titeln "Moderat samhällssyn". För innehållet står de tre herrarna gemensamt men det är herr Arfwedson som suttit vid pennan.

Låt mig genast konstatera att detta är en mycket intressant och intelligent skriven bok präglad av ett humanistiskt patos och en strävan att diskutera väsentliga frågor på ett öppet och ärligt sätt.

Till det verkligt intressanta hör strävandena att prestera en politiskt ideologisk positionsbestämning. Var står moderata samlingspartiet, eller kanske rättare dess ungdomsförbund i dag? Jo, svarar författarna "Vi eftersträvar en politik, som med utgångspunkt från en traditionellt humanistisk och moderat grundsyn ställer demokrati, medborgarskapstanken och den sociala ansvarskänslan i förgrunden".

Det intressanta begreppet i denna förklaring är medborgarskapstanken. Vad man syftar till är ett samhälle uppbyggt på fria och självständiga individer som individuellt tar ansvar för att samman med andra gemensamt lösa samhällets problem. Men man betonar också starkt att människan är både individ och samhällsvarelse. I detta synsätt finns en ideologisk spets, dels riktad mot en extrem liberalism (som inte längre har några företrädare i vårt land men som däremot återfinnes i vissa grupper i USA) dels mot socialism. I de socialistiska honnörsorden om jämlikhet och solidaritet finns en strävan att underordna individen gentemot massan. I detta uttryck ligger

som en bakomliggande värdering en mistro mot den enskilde individen och en motsvarande uppvärdering av kollektivet konstaterar Arfwedson et consortes. De som omfattar medborgarskapsidealet förenar detta med skepsis gentemot massan: "Inom en massa förstärks den enskildes reaktioner, och en massa reagerar nästan alltid med större häftighet, med mindre balans och kritisk blick än vad de i massan ingående individerna skulle göra."

I medborgarskapstanken finns ett optimistiskt drag. Människan är i stånd att ta ansvar både som politisk varelse och på det personliga planet. Men samtidigt finns det hos konservatismen en kritisk människosyn. "Man is capable of some good but much evil" konstaterar den amerikanske statsvetarprofessorn Clinton Rossiter i sitt välkända arbete om den amerikanska konservatismen. Tanken på människan som en varelse med ett tunt lager av kultur ovanför sina vilda och farliga drifter är en konservativ tanke som går ända tillbaka till Edmund Burke. Men det går att uppfostra människan och ett sätt att göra detta är att låta henne ta eget ansvar, att bli en ansvarsfylld individ i stället för en kugge i ett operonligt kollektiv.

Medborgarskapstanken som således är det idépolitiskt centrala i boken väcker en fråga till livs. Varför har man kallat boken "Moderat Samhällssyn"? Om man översätter ordet moderat till svenska får man ordet måttfull. Vad innebär egentligen en måttfull samhällssyn? Här har författarna uppenbarligen på ett olyckligt sätt känt sig bundna till beteckningen moderat vilket naturligtvis sammanhänger med det nya namn som moderata samlingspartiet bär. Konsekvensen av författarnas resonemang skulle ha varit att ha döpt partiet till medborgarpartiet, vilket ju f ö också hade sina förespråkare vid stämman i januari. Åtminstone ideologiskt sett skulle detta namn

vägt tyngre än det namn man nu stannade för i en kompromiss tecken.

Till det som man ställer sig tveksam till i boken är också den starka betoning som görs beträffande generationsmotsättningarna inom moderata samlingspartiet. Visserligen varnar Arfwedson, Björck och Sandebring på något ställe just för detta men de lever knappast som de lär. Jag tror att detta är ett bakvänt och ytligt sätt att angripa problemet. Åsiktsskillnaden inom moderata samlingspartiet grundar sig inte primärt på generationsmotsättningar som sådana utan på olika attityder till det politiska arbetet och till omvärlden över huvud. Det finns å ena sidan de som i likhet med liberalerna aldrig tänkt färdigt, ständigt är beredda att diskutera och ompröva sina ställningstaganden, m a o en attityd av intellektuell öppenhet, en vilja att pröva nya uppslag och infallsvinklar samt en beredvillighet att medge att man kan hugga i sten ibland.

Å andra sidan har vi den attityd som innebär att troheten mot de etablerade idéerna och sanningarna är det viktiga, för vilka nya idéer och uppslag framstår som "vänstervridning", vilket är ett bekvämt sätt att avfärda obekvämt kritik. Skattesänkingsfilosofin, enligt vilken moderata samlingspartiets hela ideologi står och faller med möjligheten att omedelbart kunna sänka skatterna sammanhänger med denna attityd liksom uppfattningen att man inte kan svika de löften man gav väljarna vid det förra valet.

Element av båda synsätt finns hos flertalet politiskt aktiva. Det är få som helt domineras av den eller den andra attityden. Det vanliga är att man har element av båda hos sig. Ibland överväger den ena, ibland den andra. Det är möjligt att de yngre oftare representerar en öppnare attityd än vad de äldre gör men detta sammanhänger i så fall med vederbörandes personlighetstyper och inte med deras ålder.

Det är intressant att denna unga moderata bok inte tar upp två så viktiga frågor som u-lands- och miljöproblemen. (Miljöproblemen här uppfattat som nedsmutsning av naturen, boende- och stadsmiljö behandlas däremot tämligen utförligt.)

Men även om det sålunda finns anledning till viss kritik skall det samtidigt oförbehållsamt fastslås att de positiva sidorna klart överväger. "Moderat samhällssyn" är den första väsentliga politiska bok som utgivits inom moderata samlingspartiet sedan Erik Anners och Gustav Delin presenterade "Framtidens politiska villkor" för tre år sedan. Liksom denna har den tillkommit som en biprodukt av politiskt programarbete. Man kan blott hoppas att dess framsynta humanistiska grundton inte bara kommer att slutgiltigt genomsyra det nya partiprogrammet utan att det också kommer att präglade moderata samlingspartiet under de år som kommer. I så fall finns det fortfarande en chans för att oppositionen i detta land skall komma i regeringsställning.